

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ȘI INFORMAȚIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg.
Publ. periodice la Trib. S. III C. Iași

Redacția și Administrația / Librăria Ath. Gheorghiu
Iași — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituțiuni / Lei 500

Romain Rolland

Intrucât autorul prezentat are a-titudinea de depășește arta, ca cetățeni ne simțim datori a face următoarea observație:
Frumos ideal este pacea dar el trebuie propagat mediilor care vor războiul. Este de prisos a propăvădui pacifismul în România unde nimeni nu se gândeste la agresiune. Și nici nu e sănătos să turburăm spiritele făcând pe unii slabi de minte să înțeleagă că pacea trebuie salvată „cu orice preț”, adică chiar cu consimțirea la invazie. Paceă se apără cu armele, nu cu defecțiunea în clipele dramatice ale patriei. Interesant este Romain Rolland ca scriitor (și de aceea publicăm articolul ce urmează) dar omul a meritat răceața Francezilor, fiindcă e un nefericit acela care, atunci când patria este cotropită, se vaieță de sfărâmarea păcii, având aerul de a spune că vinovății e victima, pentru că nu cade în genunchi.

J. L.

Spirit multilateral, cu viziune largă și slujind unei etici pacifiste, Romain Rolland este un scriitor la care nu rareori simțim vibrând coarde poetice și muzicale, accente de optimism lucid și sănătos. Născut la 29 Ianuarie 1866 într'un orașel din Burgundia, fiu al unui notar și al unei mame pioase și blânde, Rolland a arătat de mic copil o pasiune nestinsă pentru muzică. Idealul său era să ajungă compozitor. La Școala Normală, unde era coleg cu un Charles Péguy, André Suarés, Paul Claudel, etc., tânărul Rolland arată o predilecție specială pentru istorie și filozofie. Dar zelul sau pentru Shakespeare, Goethe și Tolstoi e așa de mare încât unele examene nu le trece de dragul citirii operelor acestor genii. Se închide zile întregi în cameră și citește; repede adolescentul acesta se împrietenește cu marile spirite ale literaturii și artei universale. Dintre toate pasiunile sale, cea care precumpănește este însă muzica, „divina muzică”, „eterna”, cum îi spune el. Nereușind să compună el însuși opere muzicale, se apucă să studieze istoria muzicii, pe care mai târziu o va preda chiar la Collège de France.

La 19 ani, terminând Școala Normală, e dureros impresionat la citirea unei cărți a lui Tolstoi: „Que devons-nous faire?” în care cei mai iubii călăuzitori ai săi: Wagner, Bach și toți artiștii, toată arta, erau acuzați că întârzie progresul moral și corup moravurile oamenilor. Dar în galeria spiritelor superioare cu care se hrănea adolescentul de atunci, ocupa un loc prețios însuși autorul „Anei Karenin”. El își așterne pe hârtie îndoelele sale și trimite directul lui Tolstoi confesiunea

sa. Drept răspuns, bătrânul dela Jasnaia-Poliana îi trimite un veritabil manuscris care rezolva toate problemele puse de acel ce avea să scrie câteva strălucite studii asupra marilor compozitori din trecut. În adevăr, Rolland ne-a dat câteva volume de istoria muzicii: „Histoire de l'Opéra avant Lully et Scarlatti”, „Musiciens d'autrefois”, „Voyage musical au pays du passé”, „Musiciens d'aujourd'hui”, „Beethoven—Les grandes époques créatrices”. De acum înainte destinul lui e fâurit: în solitudine și muncă se va dedica marilor maeștri ai trecutului, atât în domeniul artistic, cât și în domeniul filosofic și literar. Publică eseuri asupra lui Empedocle din Agrigento, „L'Eclair de Spinoza” (panteismul spinozist și cel goethian se resimte în toate operele literare ale lui Rolland), „Mahatma Gandhi”, (studiu apărut după război și care trădează simpatia scriitorului pentru mișcările idealiste din Orientul asiatic). În fine, Rolland ia inițiativa, în 1903, a unui Teatru al Poporului. El însuși scrie șapte piese dramatice inspirate de Revoluția franceză, între care „Danton” fusese reprezentată la Paris în prezența lui Jean Jaurès. Aceste drame istorice, deși scrise cu înflăcărare poetică și pline de sugestii, n'au avut mult ecou în Franța, fiind respinse pe scenele teatrelor. Au fost însă traduse în germană și alte limbi. Între ele distingem: „14 Juillet”, „Les Loups”, „Le Triomphe de la Raison”, „Liluli”, etc.

Un alt ciclu literar îl constituie apoi „Vies des hommes illustres” (Beethoven, Michel-Ange, Tolstoi), scrise pentru a deștepta energiile nobile, pentru a înfrânga materialismul crunt al vremurilor și a biciui neînțelegerea, înstrăinarea de marii artiști ai lumii. În același timp, R. Rolland dă și o mărturie concretă a contactului său intim cu genialii creatori cărora le-a povestit viața și le-a înfățișat opera: închis în odaie, departe de tumultul Parisului, la etajul al 6-lea a unei mănăstiri, lucrează continuu la marea lui simfonie literară: „Jean-Cristophe”. Între 1900 și 1912 cele zece tomuri se ivesc cu trudă, în mijlocul unei mizerii ce-l copleșește, lipsit de sprijin și amici. Trimite câteva fragmente la „Cahiers de la Quinzaine”. Când opera e editată complet, criticii arată o neînțelegere totală. Mai târziu

ea e primită chiar cu injurii, pe motiv că autorul și-a ales ca erou principal un German. De fapt, Rolland a urmărit să înfățișe viața unui artist, a unui compozitor; modelul i-l dădeau în special muzicienii germani. Nu putea fi vorba de o intenționalitate politică; în fond, scriitorul vroia o apropiere între Franța și Germania, între țara lui Wagner, Nietzsche, Beethoven și cea a lui Voltaire, Rousseau, Montaigne, apropiere simbolizată de altfel în prietenia lui Olivier cu Jean-Cristophe. Într-o discuție dintre cei doi eroi (în volumul 8 din „Jean-Cristophe”) problema e pusă și rezolvată în sensul ei just. Dacă acest „defetism”, cum îi spune H. Massis, l-a făcut pe Rolland să fie neînțeleasă în Franța, pacifismul lui activ a fost și mai criticat. El a trebuit să se retragă la Ville-neuve, în Elveția. Aci scrie „Colas Breugnot”, o carte plină de robustețe, de vervă, de umor galic, apoi „Pierre et Luce”, savurosul poem e-rotic încadrat în timpul războiului, apoi „Clerambault” (Histoire d'une conscience libre pendant la guerre). Dă la iveală mai târziu un volum de articole și eseuri, având în frunte un poem al păcii „Ara Pacis”: „Les Précurseurs” și începe un nou ciclu-roman, o nouă simfonie literară: „Ame enchantée” (din care au apărut vreo 9 volume până astăzi). În „Ame enchantée”, eroul principal nu mai e bărbatul, ci femeia, cu imperatiile și problemele ce i se pun. Dar fiul ei, Marc, trăește vremurile frământate ale epocii de după război, este un contemporan al nostru și nepotul sufletesc al lui Jean-Cristophe.

R. Rolland a iubit două lucruri: credința (susținută de voință) și adevărul. Acesta din urmă e mai presus chiar decât orice. „Fiecare om e o mică lume ce are misiunea sa și credința pentru a o îndeplini... Am două trebuințe: a crede și a ști. Ultima însă e mai puternică. Caut să le armonizez. Dar dacă e nevoie să aleg, eu aleg adevărul. Nicio credință, nicio blândețe a credinței nu mă va face să cobor ochii înaintea adevărului. Căci căutarea lui e cea mai înaltă credință și acțiune.” (Din „Quinze ans de combat.”) Dar dacă omul de acțiune e mai puțin înțeleș, artistul din el a început să fie apreciat și iubit.

I. Bunescu

1) Intr'adevăr Germania s'a apropiat de Franța... cu trupele. N. R.

Redacționale

Așa cum se întâmplă în genere, de când sunt reviste literare, tinerii ne trimit mss. și ne solicită publicarea sau răspunsul, întâiu adulându-ne, jurând că au dat de revista ideală și de criticul nepărtinitor. Apoi devin impacienți, ne discută observațiile, ne expediază somașii și răspunsuri tanțoșe, ba câteodată chiar necuviincioase. Oare nu s'au întrebat acești tineri: de unde până unde obligația să citim mss. lor, să răspundem, ba (nemai auzită politețea!) să le trimitem lămuriri directe? Deschidem registrul de abonați și aici dăm numai de profesori univ., profesori secundari, învățători, magistrați, avocați, moșieri, rar câteun elev. Deci ne citește în primul rând corpul didactic. Tinerii vor numai să fie publicați, dar ei de fapt nu citește decât numărul de revistă care-i interesează personal. Mulți sunt mirați că după ce au fost publicați în alte reviste, noi îi refuzăm sau îi punem la Primii pași. Însă noi în dorința de a reînvia spiritul critic, nu ținem deloc seamă de vechimea în publicistică a tânărului. Când ce se poate reține e prea scurt, punem fragmentul la Primii pași, coloană pe care o socotim egală în importanță cu oricare alta. Înțelegem prin ea primii pași... la noi, adică într'o sferă mai apropiată de a artei. Să nu ni se spună că am ciuntit. Ce s'a eliminat era cu nepuțință de publicat. Și chiar este inutil să ni se facă critica literaturii tinerilor, fiindcă noi nici nu pretindem că ceea ce oferim în materie de poezie și nuvelistică este excelent. Este ce am găsit mai bun în ce ni s'a trimis, dar publicăm mai ales din ce ni s'a trimis ca niciun tânăr să nu fie lipsit de încurajarea ori de judecata noastră. Liber este cui nu-i convine să apeleze la altă revistă. Noi nu suntem revista ori cui e tânăr, ci numai căutăm talente printre tineri. Când vom găsi talentul îl vom vesti în chip deosebit. Până atunci informăm despre literatura maturilor.

J. L.

Autobiografie

Eu am văzut lumina zilei petru prima oară și frumusețile naturii în comuna Ocna-Dejului.

Din copilăria mea, până la vârsta de 6-7 ani nu vă pot povesti multe, decât, cele auzite dela lelea Catalina mai cu seamă, că ea m'a îngrijit de când eram de o săptămână până am mers la grădiniță.

Imi povestea ea, fie iertată, că n'a mai văzut un copil rău cum am fost eu până la vârsta de un an și se întreba, că așa voi fi oare și când voi fi mare? Intr'o noapte tata era foarte mâniș că nu se putea odihni de gura mea; mă apucă foarte aspru și se duse cu mine la ușă, unde, mă ținu puternic locului.

Peste două zile, mama făcu un ceai de mac; niște vecine i-au spus că dacă voi bea din acel ceai, voi fi bună și voi dormi. Mi-a dat mama ceai să dorm; am și dormit, nu-i vorbă vreo patru zile, fără să plâng și fără să mănânc aproape nimic. Dar în același timp, nu știa cum să mă trezească, ce să-mi dea să mănânc; mama plângea lângă mine amaric și ar fi vrut acum să mă fi auzit plângând. Mai mare-i era teama să nu afle tata despre ceaiul ei, c'apoi o va certa. La patru zile m'am trezit,

dar eram tot cea veche, nu eram deloc mai bună ca înainte.

Asta a fost și a trecut, cu multe alte întâmplări mărunte în urma ei. Când eram de vreo trei anișori auzii din gura unor oameni, printre alte povești pe care eu le credeam adevărate, că are dracul bani mulți de tot, pe care-i păstrează într'o căldare de aur. Dracu-și adunase acei bani, din banii arși, iar oamenilor cărora le ard banii, îi vor primi în caz de nevoie în-doți.

Părinții mei aveau mai mulți bani cum vânduse un porc gras; aceștia erau în sute din acelea de hârtie și-i păstra să-și cumpere ceva pe ei.

Găsindu-mă odată singură acasă am luat patru hârtii, știam că sunt bani, dar cât valorează nu știam, și le-am aruncat în foc. Eu stăteam lângă gura sobei și așteptam sosirea dracului, să ia banii, dar am auzit porțiga dela drum și am ieșit afară.

Chiar atunci a sosit tata acasă; bucuraoasă-i sar înainte povestindu-i isprava mea. Apoi am primit o bătaie bună; m'a bătut tata ca pe tobă. Acea a fost a doua și ultima bătaie primită dela el.

A trecut timpul cum a trecut și am ajuns la grădiniță, unde am umblat doi ani, apoi

am făcut patru clase primare și-am ieșit totdeauna la finele anului printre primele.

Mama nițuia să mă dea cu patru clase, la o școală superioară, dar tata nu voia, el spunea mereu că mai bine să rămân cu mai puțină știință, decât să pășesc ca: „astronomul și doctorul”.

Cu una cu alta vara trecu și începu la școala primară clasa cincea.

Au mai trecut trei ani și-am terminat cursul primar foarte bine.

În vara anului 1935 am făcut examenul de șapte clase. Am mai învățat puțin și tot în toamna aceluia am făcut diferență la gimnaziul din Dej și la începutul anului școlar am intrat în clasa IV-a gimnazială.

În vara anului 1935 m'a apucat o boală foarte grozavă. Adică tifosul, am suferit în spital cinci săptămâni, dar am scăpat fără nici o urmăre.

Giurgean Maria
cl. IV-a
Gimnaziul de fete Dej

D-ra prof. Ana Droc Bărbet ne trimite două compuneri școlare în spiritul celor publicate de noi în nr. 3. Una (de eleva Otilia Saplăcan) e o bună compunere școlară. Aceasta pe care o publicăm e caracteristică mai ales pentru limba ei. Ardealul nu mai este o provincie, ci chiar centrul adevăratei limbi literare.

Arta și moda

Prietenul meu Gustave Fontelle—student la Grenoble și poet de frunte al generației sale, pe care l-am cunoscut în vara trecută la cursurile Universității latine dela Brașov—îmi exalta într'una muzica modernă, ale cărei subtilități, îmi explica el, răspund atât de bine sufletului generației sale.

L-am întrebat desigur ce crede despre anumite lucruri care par frumoase n'absolut, deasupra nevoilor oricărei epoci deosebite: adagio din „Patetia” sau corul preoților din „Flautul magic”.

Răspunsul lui a fost: „Suntem de părere că sunt foarte frumoase, dar nu se mai fac asemenea lucruri”.

Această voință ca arta să asculte de gustul timpului și să respingă orice valoare fixă capătă în zilele noastre forme ciudate. Am câteva luni un din cei mai buni povestitori francezi era dojenit, într'un mare ziar literar, pentru că concepția sa asupra poeziei „aduce aminte de aceea din 1890” (aceea a lui

Maupassant). Citeam iarăși de curând, sub semnătura unui critic stimat: „Această carte mă încântă pentru că e neîndoicnic din 1937”.

Colegul meu francez mă acuză mai departe că nu am pătruns sensul intim al modei, că și fac parte din această categorie de retrograzi care văd în ea numai supunerea servilă la un ideal ușuratic sau slăbiciunea de duh a acelor care-și schimbă măsura de valori, de dimineața până seara, cum și-ar schimba cămașa ori cravata, fiindcă deabilitatea lor de caracter e tiranizată de sugestia ambiantei.

Dar uită că moda nu presupune numai imitație. Interlocutorul meu îmi explica apoi: „Chiar dacă modernii noștri ar vrea să facă ceva ca acest adagio de Beethoven, nu ar fi în stare. De bine, de rău, sunt determinați de epocă lor, care, încă odată, nu mai cere, asemenea lucruri”. E vorba aici de o voință ciudată.

Nimeni nu contestă că artistul ar fi, cel puțin în parte, condiționat de mediul său;

însă trebuie să tindă să respingă această dependență și unii, în bună parte, au reușit.

Astfel ne întoarcem la tema: gustul timpului formează pe artist? sau artistul creează gustul timpului său? Pentru artiștii mari, a doua ipoteză e cea adevărată. Faguet spune că „semnul marelui scriitor e că nu se mai scrie după el ca înaintea lui”.

Sunt două feluri de scriitori. Unii scriu pentru amușiți oameni, au nevoie de a mănuși forme frumoase, semne frumoase; alții pentru că toate epocile au simțit nevoie de a se exprima. Cei dintâi pot produce opere eterne; ceilalți riscă să nu fie decât expresia sensibilității timpurilor... Acest refuz de a crede în vreo valoare fixă apare în zilele noastre în toate tagmele; când e vorba de justiție, de modă și chiar de adevăr științific, se aude în mod curent că nu există nici o normă, că epoca și nevoile ei sunt singurii stăpâni. Cauzele unei asemenea doctrine ar necesita un volum. C. Moraru-Bals

Biblioteca

Portarul bibliotecii îmi zâmbește, Salutul lui e cel de altădată, Când pentru cărți sau pentru-un chip de fată Urcam în goană scara, vitejește.

Nimic de-atunci privirii nu se-arată Și-atăta tineret mă mbătrânește. Aștept să-mi facă semn prieteneste Vre un coleg din vremea departată.

O! Amintirea mea e-așa de trează! Și vechi figuri apar pe uși deschise: Colegii mei la mese se așează.

O clipă doar. Pe cărți, caetele scrise, În ochii tineret ce mă ignorează, Ghilcesc, pe-aceleași bănci, aceleași vise.

Anton Costin

Foiletonul „Jurnalului Literar”

3.

Misterele castelului de Tristenburg

— Ori cine ai fi tu, umbră misterioasă și perfidă, îți ordon să deschizi imediat ușa acestei cripte, tună cu voce sugrumată de mânie neînfricat și impetuosul Amedeu. În dosul ușii de fier isbucni cu stridență de geamuri sparte hohotul unui râs demonic.

— Excelența Voastră să aibă bunătața a-mi îngădui să-l rog să-și arunce privirile-i auguste asupra tainiței din partea opusă casei din care a binevoit să scoată pergamamentul, pentru a afla umilul meu răspuns!

Ochii tuturor se îndreptară înfrigurăți în direcția in-

dicată de glasul misterios și la lumina tremurătoare a faclei lui sinistru în giulgiul umbrelor jilave sclipirea macabră și mată a unor oșențe omeneste împrăștiate în ungherul întunecos.

— Mizerabile!, scrâșni năvalnicul Amedeu năruindu-se asupra ușii de fier, încercând să o deschidă cu pumnii săi uriași care loveau năprasnic ca două ciocane.

Dar, tot ce isbuti nu fu decât să-și însângereze mâinile și să facă să răsună bolțile subterane de piatră de ecoul prelung al metalului ușii care vibra ca un gong.

— Mă scuzați Alteță, dacă-mi iau libertatea să vă atrag respectuoasă atenția asupra imprudenței gestului Vostru atât de vehement pe cât de sgomotos! Dar tocmai prin aceasta atât de periculos pentru viețile excelențelor voastre. Alteță Voastră,—continuu vocea misterioasă,—nu știe că în această „oublietă”, unde a fost tărit de un sentiment pe atât de legitim pe cât de imprudent, se află un mecanism secret pe care îl poate pune în mișcare un simplu gest nesocotit, mecanism care comandă un dispozitiv ingenios și teribil, opera celebrului mecanician francez Jacques de Vaucanson. Un singur gest, Monsenior, și Excelențele voastre împreună cu umilul vostru servitor și cu toate misterele castelului de Tristenburg zburăm odată pentru totdeauna în lumea umbrelor!

— Minți năpărcă, gemu furibund Amedeu.

— Totdeauna binefăcătorii sunt năpăstuiți de cei salvați! Sunteți nedrept, Monsenior!

Vă jur că mecanismul există și cea mai bună dovadă a afirmațiilor mele este însuși faptul că eu, care aveam cel mai arzător interes să pun mâna pe documentul pe care îl aveți în mână, nu am îndrăznit să mă aventurez în aceste subterane de frica unui gest imprudent care ar fi putut declanșa teribilul mecanism!

— Curajoșule!, isbucni Filip ironic. Zi mai degrabă că fără cheile noastre și-era truda zadarnică!

— O! O! Monsenior, tineretea Voastră este lesne încrezătoare în virtuțile intransigente ale lacătelor și inimilor...

că și unele și celelalte se pot lesne deschide.

O trecătoare umbră purpurie înflori în sborul unei imperceptibile înfiorări pe obraji palizi ai prințesei Amelia. Leon ridică fruntea plecată sub povara gândurilor, înaintă câțiva pași către ușa de fier și spuse:

— Toate discursurile aceastea la 15 picioare sub nivelul Mării sunt perfect inutile și categoric ridicole. Vorba Francezului: parlons peu, parlons bien!

Domnul necunoscut, care ai bine-voit a ne sechestra în această hrubă mucedă, tapișată cu hărce macabre și mecanisme infernale, spune-ne scurt, fără circumlocuțiuni și orhidee stilistice, ce pretenții ai dela noi cei de față, mem-

Mircea Bărsan

Urmas la pag. 4

G. M. Zamfirescu, Cântecul destinului
Matei Alexandrescu, Jocul cuvintelor

Proza d-lui George Mihail Zamfirescu e singulară în literatura noastră. Oricât s'ar părea de curios, d-sa slujește un fel de semănătorism suigeneris, care are ca subiect lumea din mahalalele bucureștene. Preocupat de culoarea locală și de autenticitate, autorul se străduiește să povestească de cele mai adeseori în stilul mahalalei și a personajelor sale. Ceeace rezultă însă de aici e tocmai artificialitatea.

Ultima carte a d-lui Zamfirescu amintește, evident, pe celelalte două romane din „Ciclul epic Bariera”: *Maidanul cu dragoste și Sfânta mare nerușinare*. După cum și de piesa *Domnișoara Nastasia*. Se pare că autorul nu poate ieși din lumea aceasta de apași ai periferiei, de speculatori ai prostituției. Lumea aceasta poate fi desigur interesantă pentru un romancier. E și ea un aspect al umanității și ca atare merită atenția artistului. D. Zamfirescu, însă, printr'o fățișă compasiune pentru această condiție umană, se lasă prins în cursa pe care i-o întinde extraordinaritatea mediului și în felul acesta pierde însăși platforma de creație. Tipurile din „mahalaua cu nume rușinos” au în romanul d-lui Zamfirescu aspecte puțin definite, adesea confuze și mișcarea lor în viață este stearsă. Ceeace scade valoarea romanului acestuia ca și a celorlalte, de altfel, este „privirea cu simpatie” a personajelor și a mediului. În asta stă sămănătorismul d-lui Zamfirescu. Dar atitudine aceasta ar putea fi totuși creatoare, dacă posibilitatea autorului în această direcție ar avea mai multă vigoare. Simți însă că lipsește marea putere creatoare a romancierului adevărat. Nu e nici ficțiune în „Cântecul destinului”, dar nici viață în accepțiunea artistică a cuvântului. E numai un fel de atmosferă de lirism reținut deși tânguitor și o manieră, uneori sugestivă, de a îndemna pe cititor să fie înțelegător

pentru o asemenea lume. În romanul acesta, de pildă, d. Zamfirescu urmărește destinul unui borfaș, Fane, din periferia bucureșteană. Romanul are cinci părți și citarea, numai, a titlurilor părții a II-a și a IV-a va sugera înseși faptele acțiunii: „Fane caută drumul crimii”, „Fane primește crucea”, „adică e ucis de tovarășii de chef și de isprăvi specifice „mahalalei cu nume rușinos”.

Romanul nu are, în cele aproape 400 de pagini, nicio forță, niciun suflu epic. Acțiunea se pierde pe căi întortochiate, în desvoltări adeseori prolixă. Simți că autorul n'are frâna, proprie a devăratului creator, care condensează materialul epic în cristale și într'o configurație prin ea însăși creatoare de veridicitate.

Literatura epică a d-lui Zamfirescu pare o creație plăpândă, de seră, deși autorul cultivă o lume de pasiuni nestăpânite și de un ritm nestăvilat. Imaginile care ar trebui să-și consume simbolizarea într'un tempo accelerat, par descompuse cu încetiniturii și agonice.

Prin însăși încadrarea acestui roman în ciclul denumit „Bariera”, d. Zamfirescu mătură intenția de a deține în literatura noastră locul de romancier al unei categorii sociale aparte, a periferiei bucureștene cu o umanitate de condiții și manifestări deosebite de cele curente. Totuși intenția autorului nu e realizată decât sporadic și „bariera” cu al ei „maidan cu dragoste” și cu a ei „sfântă mare nerușinare” e lipsită de nervul vital, fără de care sensul ce i-l acordă autorul nu are cauzalitate și nici direcție.

Nu fără de calități căpătate în urma unei lungi experiențe, nu lipsită de îndemnarea și viziunea constructivă, literatura d-lui G. M. Zamfirescu se pierde însă în artificialitatea unei false valorificări a lumii din care-și recrutează eroii. Autorul e un

sămănătorist al mahalalei, de un redus potențial creator.

Versurile d-lui Matei Alexandrescu reprezintă și ele, ca atâtea altele, fructul neocopt al acelei directive poetice dela revista „Gândirea”. Personificări ale uneltelor agricole, descântece, o mistică a solemnităților tradiției rurale, cam aceste direcții ar urma să aibă sensul poeziei d-lui Matei Alexandrescu. Ea ar continua, adică, poezia lui Lucian Blaga, dar mai ales pe aceea a lui Nichifor Crainic și V. Voiculescu. Discipolul însă e departe de a-și însuși poezia măștrilor săi și nu odată eșecul este prea real pentru a nu fi vizibil.

Iată, de pildă, două strofe caracteristice din poezia „Frate plug”:

*Drag mi-a fost cuțitul tău, ce tale
Piatra'n două, pânțec de oale
Și răstornă teste de haiduci
Seci ca niște nucii...*

*Drag mi-a fost și mersul tău ușure,
Mers de căprioară în pădure,
Nici răvanul boteresu nu spurcă
Nici când merge obru, nici când urec.*

Tendența spre exprimarea rudimentară, crezută autentică, se împletește cu comparația curioasă și cu împerecheri ca aceea între mersul plugului și mersul... căprioarei.

Poezia d-lui Matei Alexandrescu e o întreprindere de vocabular, în fond deci artificială, deși ea se pretinde autentică sau neaoșă. Poetul îi lipsește înclinarea spre profunzime și titlul volumului e într'un fel semnificativ. *Jocul cuvintelor* exprimă nu o calitate ci o deficiență poetică. Structura versurilor e facilă și ar fi de ajuns să cităm ciclul „descântece” pentru a arăta flagranța lor artificialitate. De altfel însuși vocabularul poetic e redus, ceace denotă o lipsă de cultură măcar superficială în poezie și imposibilitatea poetului de a-și găsi o personalitate și a da un sens poeziei sale.

G. Ivașcu
„Naționala-Ciornei”, Buc., 1939.
„Cartea Românească”, Buc., 1938.

G. Ursu,
G. Ibrăileanu
și Bârladul

Contribuție la formația spirituală a marelui critic

D. G. Ursu, un tânăr profesor din Fălțiceni, este un pasionat cercetător în domeniul istoriei literare. D-sa ne-a mai dat până acum: *Istoria literară a Bârladului, Antologia scriitorilor bârlădeni, Viața și personalitatea lui Emil Gârleanu* etc. Ultima carte a d-lui G. Ursu este o prețioasă contribuție pentru cunoașterea adolescenței lui G. Ibrăileanu.

În tinerețe, Ibrăileanu a fost socialist. Dar — observă d. Ursu — pe atunci „socialismul nu era atât o grupare politică, cât o stare de suflet, o aspirație. Era, într'un cuvânt, cultură și generozitate” (p. 19). Peste câțiva ani, Ibrăileanu a devenit poporanist. D. G. Ursu ne dă explicația: „Orientarea unui socialist de tinerețe ca Ibrăileanu, spre poporanism mai târziu, la Evenimentul literar, din 1893 și la *Viața Românească*, din 1906, nu trebuie să surprindă. Era timpul adevărului asupra abstracțiilor. Noi nu aveam un proletariat industrial ca să poată susține o mișcare socialistă. Ibrăileanu și-a dat seama curând că socialității porneau de la abstracții, că ei nu vedeau decât orașeni, burghezul și proletarul, că ei desconsiderau țărănimea, revendicările ei sociale și politice, sufletul ei, trecutul ei” (p. 30). Iar mai departe: „Ei bine, sămburele acestei atitudini și al întregii mișcări poporaniste dela *Viața Românească* a fost aici, la Bârlad, când Ibrăileanu, elev în clasa VII liceală, visa un țăran cultivat și instărit, așa cum va face-o la *Viața Românească*, mai târziu, cu altă amploare și „sralucire” (p. 30). Cel ce va face un studiu complet despre G. Ibrăileanu va trebui neapărat să aibă în vedere și cartea d-lui G. Ursu.

Traian Gheorghiu
Fălțiceni, 1939.

George Lesnea, Argint, poezii

Fără intenții polemice, vom dovedi, în câteva cuvinte, că poezia d-lui Lesnea nu are cu arta alt raport decât acela al intenției de a se sustrage modernismului.

Intr'adevăr, alături de influența lui Esenin din care d. Lesnea a popularizat câteva poeme printr'o traducere onorabilă, întâlnim în *Argint*, cași în volumele anterioare, un continuu recurs la poezia populară, explicabil la un poet fără multă cultură.

Poet de observație exterioară, d. George Lesnea elimină din versurile sale procesul sufletesc complicat, viziunea intimă, emoția cuprinzătoare, adoptând un optimism robust, vital, o bucurie de viață lipsită însă de energie și adesea convertită în renunțarea la satisfacții.

Un poet descriptiv este un poet blând. Atmosfera de calm, de religiozitate, de bucolie este mereu prezentă. Spațiul își confundă dimensiunile, cerul se sprijină pe pământ, comuniunea între oameni și lucruri duce la antropomorfism. Lumea există numai ca reprezentare a poetului și, natural, acesta o umanizează. Obiectele sunt însuflețite, practica animismului înlocuiește ortodoxia, tonul rămâne însă familiar și pios.

D. George Lesnea nu e ceeace se numește un primitiv rafinat, iar panteismul pe care îl introduce oneori, în mod forțat, în poezie, după o formulă bine cunoscută, apare cu totul elementar.

Lectura oricât de neatență a volumului duce la concluzia că d. George Lesnea nu este decât un poet de simplă construcție, deloc artistică. Procedeele sale cele mai frecvente sunt metafora și propopeea. Versurile se bazează în genere pe acumularea de imagini provenite din materializarea ideilor abstracte sau tocmai din personificarea lumii concrete. Unele din aceste imagini sunt nu fără o anumită ingenuitate:

*Strâng macii vinul roșu al zărilor în
cești.*
Cu urechile ciulite ascultând nemărginitrea

*Să pe deal în două labe, moara —
iepure de lemn.*

*Cu tułpan albastru țese la fereastră
ntăia stea.*

*Schitu-și mișcă în litanii tristul clopot
dela gât.*

*Dangățele cad în preajmă și se sparg
ca niște cupe*

*Clopotul vecernii dela schitul mic
Cu pași mari vecia muntelui o suie.*

Ulți rari ne coasă sufletul de zări.

*Este aproape tot ce se poate
cita din Argint. Abuzul de
personificări duce nu numai
la manierism, înlăturând orice
structură, dar și la asociații
comice, ori chiar la absurditate:*

*Când luna capul tuns până la piele
Și-l culcă'n poala munților din zăce*

Și-a umplut și bacul fluerul de cer

*Ne strigă toporașii să le zămbim
avânturile*

Liniștea pe câmpuri cu lumina paște.

E cert că în poezie, cuvintele își schimbă semnificația lor precisă, putând fi interpretate în înțeles cât mai departat de ceeace exprimă în chip obișnuit. Înțelegem prin urmare ca *salcia* să aibă păr, adică ramuri, *florile* — gene, adică stamine.

Substituția sensurilor e făcută tot în sens holoizost, în accepția acordată termenului de Cudworth; dar când poetul zice că pomii „se tund”, *tăchita are pulpe* (și *fustă!*), *soarele* — cap (și *picioare*), *mesteacănul* — bot, *visul* — căpăstru, *luna* — vestmintă, apropierea sunt facile sau de dreptul ridicule.

Tot excesul de imagism duce la expresii ca: „*fluturi de tăceri*”, „*ieslea albă*” (= floarea de zarzăr, enormitate) etc., precum și la un limbaj întortochiat, prețios, afectat, pletoric. D. George Lesnea este un Ionel Teodoreanu rimat. Superfetația verbală nu poate ascunde absența oricărei organizații. Versurile de conținut ideativ sunt banale și cu toată atitudinea solemnă a poetului, subfilosofice (*Rugul*).

Chiar când devine mai di-

rect, confesional este contradictoriu, nesincer (*Nu mai sunt
așa de tânăr*) sau retoric și redundant.

D. George Lesnea versifică ușor, deși folosește o metrică severă, de unde și o sumă de umpluturi, propoziții inutile. De acestea nu scapă nici în poezia cu versul liber la Tudor Arghezi, *Moartea copilului sărman*.

Influența poeziei populare (poate și a lui Șt. O. Iosif) e mai vizibilă în *Când ningea* (cf. Doina).

Evoluția lirismului d-lui George Lesnea este în raport nu atât cu temperamentul artistic cât mai ales cu cultura. Sentimentul morții care sub influența „nevrozei” contemporane — decadente îl copleșea în volumul anterior de *Poezii*, dispare cu totul în *Argint*, ori se transformă sub înrăurirea lui Blaga într'un sentiment de participare la nimicirea lentă a fenomenelor care nu mai este simțită cu teamă, ci cu adăzuine și necesitate. Bine înțeles că d. George Lesnea n'are nimic din fiorul cosmic al poetului filosof și însușindu-și motivele le reproduce rudimentar, bagatelizându-le într'o compoziție naivă.

Tradițional prin toate mururile sale literare și invariabil ca expresie, d. George Lesnea nu înfățișează în *Argint* decât o meticuloasă industrie care reprezintă, în cel mai bun caz, o devoțiune față de poezie.

Al. Piru
„Cartea Românească”, Buc., 1935.

Abonați-vă la JURNALUL LITERAR. Abonamentele ne dau putința să cunoaștem direct pe cîltorii noștri și să îmbunătățim publicația tinând seamă de dorințele lor. Abonamentul costă 120 lei pe an pentru 52 de numere. Abonatul cheltuiește pentru revistă numai 2.40 lei săptămânal. Numeroșilor abonați care au achitat, vii mulțumiri.

Ioan Al. Brătescu-Voinești nuvelist

Urmare din pag. 2
filosof al atitudinii morale, un *Lucafer* rece și nepăsător. Sinuciderea lui Nicolăiță, previzibilă, arată o conformație insuficientă, un dezechilibru nu rar în care o ușoară spori-re a inteligenței pe o latură este decompensată de lipsuri sufletești fundamentale. Valoarea scrierei, de astădată lipsită de moralități, vine din dramatismul cu care este povestită năpăstuirea unei ființe slabe și din adunarea laolaltă, monografică, a tuturor aspectelor durerii umane. Nicolăiță este un anormal, dar a băut întreg paharul suferinții pământești. Iar suferința lui apare în ficțiune ca posibilă prin întinderea, foarte veridică, a marginii omului. Filosofia vulgară a arendașului Epaminonda, după care „în-vățătura multă mai rău *uraveste* sufletul omului”, spaima nebună a Salomie de băiat, credulitatea obscurantistă a părinților care sunt incredințați că feciorul lor e scrântit, pedanteria doctorului satisfăcut de pătrunderea lui „edificarea” magistratului, incapacitatea tuturor în fine de a ajunge până la resorturile unei ființe delicate, învelită însă în suficiență, cu dogmatismul prejudecăților la analfa-beți, cu autoritatea științei la intelectuali, toate acestea însoțite de iritanta compătimitate generală fac un excepțional tablou psihologic al exasperării. Talentul scriitorului este înverdat. Emoția simpatetică este stăpânită prin humorul latent, oamenii sunt ascultați bine în limbajul lor ipocrit sau numai nătâng, toată compunerea are înfățișarea dem-

nitare a tragediei care merge prin definiție spre catastrofă, fără inutile lamentațiuni. Moralitatea vine ca o concluzie exterioară operei de artă și poate lua două aspecte: unul optimist (societatea să se ferească de generalizări pripite), al doilea pesimist (prostia umană este veșnic victorioasă). În această îndoită interpretare se descopere tehnica însăși a artei.

Cazul lui *Pană Trăznea Sfântul* este asemănător, deoarece avem de a face și aici cu un maniac. *Pană* s'a căsătorit la maturitate cu o tânără domnișoară — Eliza, care este și ea un model de umanitate: „nu numai frumoasă, dar și blândă la vorbă, înțeleaptă și așezată”, cu dragoste pentru muzică, flori și fire. Tânăra soție moare însă curând după căsătorie și *Pană* care și înainte nu era tocmai sociabil, sguduit, se înstrăinează de lume și capătă purtări maniacale. El mută mor-mântul soției în curtea casei, ridică ulucile grădinii, cultivă flori în straturi cu inițiala E, lasă copacii să crească în sălbaticire și face dani, cu alte cuvinte simbolizează jalea romantică a caducității, de care sunt atinși endemic mulți indivizi. *Pană* este, clinic vorbind, un melancolic. Tot farmecul situației, realizat în parte, ar consta în fabulositatea însingurării și'n absurditatea tristeții, adică în poezie, căci oamenii normali mai curând sau mai târziu uită și cele mai adânci dureri. Eroarea autorului este de a fi melodramatizat situațiile făcând din *Pană* o victimă. Ce-i drept, orice maniac ajunge o

petrecere a noastră, căci în viața de toate zilele, oricâte explicații ni s'ar da, nu ne-am putea reține răsul când am vedea cum un om se înconjură cu uluci de un stânen și jumătate. Maliața profesoarei care aruncă leșie peste florile lui *Pană* este vulgară, dar scuizabilă. Însă condamnarea lui *Pană* la o lună închisoare fiindcă a bruscat pe vinovată în localul școlii pe care el o înființase nu pare posibilă și de ar fi chiar cu puțină nu trebuia folosită spre a nu deplasa problema. *Pană* nu suferă din cauza răutății oamenilor ci din pricina destinului și a conformației lui maladive.

Cât despre *Radu Finuleț*, el este deadreptul un smintit (*Sminteala lui Radu Finuleț*), care aprinde lumânări pe pridvorul casei și cântă bisericește, asta în urma morții soției sale. Intâmplarea însă cu salvarea din foc a nepotei este un simplu fapt divers tratat cu rotunditate. În aparență normal și la drept vorbind mai mult simbol al unui ideal etic, *Conu Costache Udrescu* din *Neamul Udreștilor* este și el un maniac care se izolează în trecut și are fixațiunea documentelor.

Nu în formula inadapării vom găsi originalitatea prozei lui Brătescu-Voinești ci într'o condiție care este a nuvelisticii în genere și pe care prozatorul dinainte de războiu a îndepărtat-o aproape cu toții. Formal, deosebirea dintre roman și nuvelă ar fi aceea de compoziție. Romanul curge domol și lat ca un fluviu, nuvela are o cădere catastrofică de cascadă, mai pli-

nă sau mai subțire. Nuvela ar fi într'un fel înrudită cu drama întrucât și ea se bazează pe un timp cadent. Aspectul acesta este mai exterior și se întemeiază pe o condiție fundamentală. Există eroi de nuvelă care nu pot fi în același timp eroi de roman. Personajul de roman are o structură complexă în care poți numai decât scruta finalitatea și mișcarea de orientare. El e un adaptabil superior al cărui acte nu pot fi explicate dar rămân imprezvizibile. Personajul de nuvelă se adaptează elementar ca majoritatea indivizilor prin mișcări stereotipe. Cei mai mulți dintre oameni au o existență interioară redusă la minimum și o reacțiune automată previzibilă. Dintr'un spirit de economie natura a dat animalelor, ființelor comune, bătrânilor un mecanism simplu de adaptare, admirabil câtă vreme individul stă în sfera lui, insuficient când individul depășește granițele a acestei sfere. Prin urmare nuvela este micul roman al automaților și scurtimea ei este cerută de stereotipismul eroilor. Individul s'a adaptat la viață odată pentru totdeauna prin niște gesturi tipice, circulare. Odată prezentată mecanica eroului, nuvela s'a sfârșit, fiindcă ghicim numai decât că în toate împrejurările identice personajul va reacționa identic. Eroul de nuvelă pus în condiții excepționale nu poate da naștere unei drame, fiindcă el e sdrobotat fără luptă. Dacă însă un astfel de erou încearcă să se adapteze împrejurărilor, atunci înseamnă că el avea posibilități latente și o finalitate ascunsă și în acest caz el devine erou de roman. Cooana

Leonora este o astfel de automată prin inferioritatea ei în scara valorilor umane și prin senilizare. În ordinea voinței i-a rămas numai mecanic și închirierii odăilor mobile, îngrijirea lighionilor și fabricarea de doctorii empirice; în ordinea afectivă a păstrat amintirea glorioasă a familiei. Toate aceste adaptări elementare sunt simbolizate în câteva ticuri verbale. Cooana Leonora spune oricui „ghenealoghia” ei, pomelnicul chirișorilor și povestea cu găina care a trăit două luni nemăncată. Odată consumate aceste mecanisme, nuvela s'a terminat fiindcă se înțelege dela sine că Leonora nu va putea niciodată ieși din automatismul ei și că reacțiunea e circulară. Baba din *Magheranul* și-a condensat toată voința de viață în cultivarea unui măghiran. Monologul ei dăune stereotipic: „Pune-nă dege de vezi, maică: se vestește-e-jea săracul într'un colț... într'o zi un manifestant trece în goană și-i sparge ghiveciul cu măghiranul. Baba e sdrobotată și plânge. Schița se oprește aici căci materia s'a terminat. Ne putem închipui că baba va muri de inimă rea, că-și va lua alt măghiran, sau că va povesti tuturor sfârșitul măghiranului ei. Pusă în condiții mai tragice din punctul nostru de vedere, este limpede că bătrâna nu va putea ieși din relativa ei stupiditate. *Conu Alecu* e un „boer get-beget” însă „de prințipuri liberale”. Atitudinea lui în viață s'a cristalizat în întămplarea cu bulgarul care i-a împrumutat bani și a început a se purta familiar până ce el, *conu Alecu*, l-a pus la locul lui. Această întâmplare o povestește boerul get-beget

oricui și e de ajuns un pre-text oricât de superficial pentru ca automatul să intre în funcțiune. Moș Niță Hârleț are un automatism simbolic al economiei, *Conu Costache (Vătcolacul)* s'a mecanizat în superstiții de jucător de cărți. Perceptorul, fost mare negustor, s'a automatizat în pasiunea florilor și într'o milă apatică de nevastă, *Isaia* s'a redus sufletește până la a face dintr'o blană un ideal unic. Toate aceste ființe sunt închirite, rudimentare, fără complicație sufletească. Cel mai caracteristic automat este *Pitache Cojescu* din „*Călătorul*” și șade bine cu drumul, erou tipic de nuvelă, fiindcă automatizează toate elementele sufletești. Din conștiința unui om întreg, *Pitache*, fost moșier scăpătat din pricina beției și ajuns arendaș, nu are decât noțiunea că trebuie să se facă bărbat de ispravă. Dar această idee îi rămâne exterioară și ia forma unui mecanism verbal. Decăteori automatismul instinctual împinge pe *Pitache* spre cărciumă, începe să funcționeze automatismul intelectual prin aceste gânduri inutile și stereotipe:

„S'a mai jurat el și altădată și nu s'a ținut. El dar acum e altceva. Toate merg până la o vreme. A dat omul cu capul de pragul de sus. Ce? e om de aproape cincizeci de ani. Nevasta s'a luat de gânduri; copiii încep să se mărească... Până când? De rândul asta s'a isprăvit, s'a mântuit.”

Când ajunge la cărciumă *Pitache* pare a fi câmpul de luptă al obișnuinței la băutura cu voință de libertate morală. Dorința de reabilitare e figurată în motivarea con-

sumației (căldura mare, oboseală) și în graba de a pleca („— Mișcă-te mai repede. Băețe!... aaa! mișcă-te, băețaș.”) Conflictul este însă numai aparent fiindcă amândouă atitudinile au devenit stereotipe, lucru pe care cărciumarul l-a observat de mult, căci oridecâte ori vede pe *Pitache* pregătește, fără a se mai uita la ce spune, consumații și băuturi pe mai multe zile.

În aceste schițe din viața sufletească automată, rudimentară, a oamenilor cu conținut sufletec sărac (și la ei se alătură și animalele mai inteligente precum căinele) stă tot meritul lui Brătescu-Voinești. Arta e împrumutată dela *Caragiale* cu toată acea observare exclusivă a conduitelor verbale fără capacitatea poeziei directe, fără viziune a naturii și fără limbaj subtil. Însă schițele au o desfășurare de o economie perfectă care face ca prin mijloace așa de simple să se capete efecte emoționale atât de durabile. Brătescu-Voinești nu e un scriitor mare în termeni absoluți, nu e un poet ca *Sadoveanu*, dar prin intensitatea atinsă în câteva puncte, prin originalitatea indiscutabilă a „duioșiei” lui, ce înfățișează o treaptă superioară curatei simțiri etice, ocupă în literatura română un loc remarcabil, mai ales dacă ținem seamă de sărăcia producției acum câteva decenii și de tot binele care a decurs din pătrunderea acestei literaturi în școală, unde vorbește ca nicio alta sufletelor tinere, fără a se coborî din zona artei. G. Călinescu

OCULTISM

Horoscop săptămânal

21—25 Martie st. n.

[La data stilului vechiu se vor adăuga 13 zile]

Cu ziua de 21 Martie intrăm în zodia Berbecului, și într'un nou an astrologic, căci după zodiac anul se începe la această dată. Cei născuți în acest timp au fire bună, multă energie și bravură, fiind gata oricând să ajute pe alții. Sunt foarte întreprinzători și apți pentru felurite lucruri, excelând în arhitectură și cariera militară. Bărbații sunt ardenți și autoritari, violenți până la furie, fără a ține însă dușmănie. Femeile, lipsite de timiditate, conduc ele pe bărbați, fiind nu mai puțin bune gospodine. Viața în genere e schimbătoare, aducând succese strălucite, dar eferme.

Cei din zodia Berbecului, fiind vorba de căsătorie, se înțeleg foarte bine cu cei din zodia Vărsătorului (20 Ian.—18 Feb.), din Gemeni (21 Mai.—22 Iun.), Săgetător (22 Noemb.—21 Dec.), Leu (23 Iul.—22 Aug.) și Cumpană (23 Sept.—23 Oct.) Se cere prudență cu cei născuți în Capricorn (22 Dec.—19 Ian.) și Cancer (22 Iun.—23 Iul.).

- 21 Martie Temperament înflăcărat. Multe piedici de întâmpinat în viață.
- 22 „ Incredere în sine. Incăpățănare. Adversari primejdioși.
- 23 „ Iubire de armonie socială. Prietenii folositoare.
- 24 „ Brutalitate, oroare de contradicție.
- 25 „ Fire răbdătoare. Prosperitate prin muncă.

Nostradamus

Primii pași

E f e m e r i d e

Metalica tăcere începe să-și desprindă, Serafic, silueta din tristețe unghere. Pe ziduri numai urme de violetă stinghere... Un biet palanjen—noaptea—s'a spânzurat de-o grindă.

D. M. Ignotus

E trist când tu nu scrii...

Pe urma unei scrisori ce nu mai vine, Trăesc în amintiri și'n dulci flori... Nu scrii. Pe semne-ți este bine și jalea depărtării, tu n'o citești în flori.

Acum, în așteptare, privesc în ploaie'n geam: Prin cerul fumuriu, sbor clipete pustii... Poștașul trece lute... nici azi nimic nu am... E trist când frunza cade, e trist când tu nu scrii.

Dim. Ahrițulesei

S t e p ă

Am pornit hal-hul pe stepă'n noapte Și-am văzut pe - Atla trecând cu Hunii... Poate că de asta, în chiole de moarte, S'au desfiat zăgazurile furtunii...

Ilariu Spulber

Foiletonul „Jurnalului Literar“

Misterele castelului de Tristenburg

Urmare din pag. 1

bri ai familiei Tristus-Trista Tristenburg?

— Altea, trebuie să vă mărturisesc că aveți o dialectică tot atât de rece și dură cași oșelul acestei uși ce ne desparte. Recunosc că poziția Voastră nu este din cele mai fericite, dar vă asigur că nici situația mea nu este de învidiat! Suntem cu toții sclavi ai aceluiași inexorabile misteriu tristenburgic. Altele Voastre la un capăt și eu la celălalt! Ne desparte doar o ușă de fier pe care, vă cer iertare, nu o pot deschide pentru nimic în lume.

— Așadar, în rezumat, asta și-e intenția: să ne lași să murim de foame în această groată blestemată, ca și pe excelentul nostru înaintaș prințul Amedeu-Alfons, pentruca, după ce vom fi devenit schelete, s'o iei dăcapo cu seria doua a arborelui genealogic a Tristus-Tristilor?

Ei bine, amice, nu! Cu mine nu-ți merge! Pe șuvița mea albă și pe tivda lui Amedeu-Alfons, dacă nu deschiți imediat ușa de fier, punem câte-și patru mâna pe tibiele străbunilor și ciocănim cu ele zidurile centimetru cu centimetru până când nimerim mecanismul și sare în aer tot castelul împreună cu D-ta și cu toate misterele lui!

— Bravo Leon!, izbucni Amedeu, înșfăcând ciolanul cel mai zdravăn.

— Admirabil! încuviință Filip imitându-l.

— Dumnezeule ce dilemă îngrozitoare!, suspină Amelia apucându-și tâmpile cu mâni tremurătoare.

— Senor!, strigă dânsa cu o voce trimbrată acut de tensiunea emoției. Te implor, gândește-te nu la noi, dar la acele sute de cititori ai sfîn-

tei Biblii, creștini nevinovați care dorm liniștiți acum deasupra noastră și pentru care fie ce zi este o pagină de viață sorbită cu nesățiu. Dacă nu vrei să-i cruți pe ei, pe noi, pe D-ta, cruță măcar comorile de artă cuprinse în falnicul și unicul castel de Tristenburg!

— Domniță! se auzi vocea misterioasă, nu m'am gândit un moment la opera nimicitoare pe care mi-o atribuși. Nu sunt chiar atât de negru pe cât m'a zugrăvit autorul zilelor mele...

— Dumnezeule!—exclamă prințesa Amelia cu oroare—un negru! Acum înțeleg...și se prăbuși leșinată în brațele lui Filip care abea avu timp s'o prindă în clipa când exultarea superioară a trupului era pe punctul de a veni în contact violent cu intransigența mucedă a frigidelor dale.

Se făcu un moment de panică în care chiar flegma raționalistă a lucidului Leon se făstăci în confuzia generală. Toți trei bărbații săriră ca unul în apărarea blazonului feminin căzut în letargia pierderii de echilibru și de cunoștință: Filip cu inima, Amedeu cu brațul și Leon cu capul.

Facla sări departe din mâna principesei Amelia, se rostogoli pe dalele mușcate și ude, sfărâi lugubru și se stinse într'o ultimă palpăire roșatică lăsând să năvălească cucuarele întunericii peste tragica situație a ultimelor vârstare din neamul Tristus-Tristilor.

— Un chibrit! tună sfâșietor Amedeu.

— Spui prostii, replică placidul Leon!

Mircea Bârsan (Va urma)

BIOGRAFIA

CÉZANNE

Acum o sută de ani, la 19 Ianuarie 1839, s'a născut la Aix-en-Provence acel care avea să fie genialul renovator al picturii contemporane. Astăzi, în toată Franța, și în toate cercurile artistice de pe glob, a suta aniversare a nașterii sale s'a bucurat de o atenție deosebită.

Nașterea sa într'o familie de burghezi, dintr'un tată fost caldă de pălărier și ajuns după multă trudă și economie banchier — purtând un profund respect meserilor sigure și un mare dispreț profesiunilor aventuroase, și mai cu seamă picturii — e un prim semn al destinului. Dintre părinții săi, numai mama va fi aceea care îl va îngriji cu dragoste și înțelegere. Cât privește considerația de care se bucura în ochii soției sale, aceasta, resemnată în fața soartei care-i alesese tovarășul hultit de lume, nu se interesa niciodată de invențiile bietului maniac.

Și din partea prietenilor neînțelegerea e tot atât de mare: Zola, colegul său de școală, prietenul din tinerețe, îl ia ca model pentru ratatul Lanter din scrierea sa L'Ouvre — punând astfel capăt unei prietenii de 40 ani — îi ascunde pânzele în fundul unui dulap; Huysmans îl numește omul cu „retinele bolnave“; Puvis de Chavannes nu găsește altceva mai bun de făcut decât să ridice din umeri în fața pânzelor sale, adunate de Ambroise Vollard într'o primă expoziție. Când, având aproape 50 ani, prietenul său Mirbeau ceru directorului Artelor Frumoase ca

pictorul să fie decorat, acesta sări în sus: „Să-l decorez pe Cézanne, atunci de ce nu pe Van Gogh?“

Până aproape de moartea pictorului, operele sale au avut parte de același dispreț ca și creatorul lor. Chiar la Aix o contesă urmă în pod toate pânzele Cézanne ce le avea, găsind că e foarte nimerit să le roadă soarecii. O altă familie, care-i vându-se lui Vollard, pentru o mie de franci, câteva picturi superbe, îi asvării colecționarului peste balcon, în stradă, o natură moartă pe care acesta uitase s'o ia. Dar nici pictorul nu se purta mai frumos cu pânzele sale: când motivul, re-luă de nenumărate ori, totuși nu-l mulțumea, le străpungea cu briceagul și le asvârea peste gardul grădinii sale, iar jăraniile le luau și astupau cu ele găurile la acoperiș sau înlocuiau lucarnele. Astăzi, aceleași pânze, fac gloria muzeelor lumii.

De sigur, când e vorba de coloritul lui Cézanne nu se poate face abstracție de influența mediului. Luminozitatea Provence-ii, strălucirea soarelui său, transparența aerului, au trecut în opera pictorului, care a trăit aproape de natură ca nimeni altul. Marele peisajist a fost, înainte de toate, îndrăgostitul, pătimășul peisajului său natal. Și nu te poți plimba în împrejurimile orașului fără ca să nu îți nălănești și să nu recunoști cutare subiect celebru, cutare colț, immortalizat în pânzele sale. Inșă, prin aceea minunată transpoziție pe care geniul o operează asupra

oricărui aspecte ale vieții care trec în opera lui, nu peisajele lui Cézanne sunt aix-eze, ci peisajele Aix-ului sunt, pentru oricine vizitează acest înșorit oraș al Provence-ii, cézanne-iene. Așa după cum unui sgârcit împătimit îi spunem, fără să vrem Grandet, sau unui tată iubitor până la slăbiciune Le père Goriot.

Înainte de a ajunge să fie acel constructor al unei ordine noi, sintetice — succedând excesului de analiză științifică, artistică, literară, care blazase spiritele — Cézanne urmează, fără să știe, calea indicată de Leonardo de Vinci în tratatul său de pictură: „Primul obiect al picturii este să reprezinte un corp în relief pe-o suprafață plană“. În fața pânzelor sale el aplică casei, muntelui, copacului, voința volumului, iar în urmă se ocupă de plan care — cerând ca obiectul să fie la locul său în adâncimea spațiului — nu e altceva decât perspectiva, atât de scumpă Renașterii.

După nenumărate dibuiri, după istovitoare reluări, Cézanne, stăpân pe arta sa, dă lumii l'Estaque, les Maconniers de Las de Bonifan, la Montagne de Sainte Victoire. Opere care, în afară de clasicismul volumului și al perspectivei, vor străluci nemuritor prin culoarea care le transcede, deoarece culoarea e investită, e pentru spiritul său religios, cu o semnificație metafizică: „La couleur est le lieu où notre cerveau et l'univers se rencontrent“.

Pictorul a murit în 1906.

Sanda Popescu

Cronica mizantropului

Aspectele sportului

Am văzut de curând reportajul cinematografic al Olimpiadei dela Berlin și am avut prilejul să meditez asupra sportului. Să meditez numai, căci de tras vreo concluzie într'un fel sau altul mi se pare imposibil și chiar fals. Să dezaprobat sportul? Atunci înseamnă să osândesc mersul, călăritul, inotul, adică manifestări normale de adaptare la viață. Să-l aprob? Înseamnă să glorific privirea goală de sensuri, urletul, leșinul, sudoarea, răniile, animalitatea. De bună seamă adevărul e și într'o parte și alta și totul depinde de măsură.

Dar să relevăm aspectul inedit al câtorva sporturi. Cățiva tinerți svelți, sănătoși, plini de nervoasă hotărâre se iau la întrecere la alergătură pe o distanță rezonabilă. Tehnica mișcărilor, eleganța pașilor impresionează plăcut. Întră în joc și inteligența, fiindcă în vreme ce unul mai zăpăciți o ia razna înainte dela început, unul mai rutinat rămâne mai în urmă ca să nu se obțină deosebiți de încetul cu încetul disonanța și la ultimul ocol, spre surpriza tuturor o ia înainte. Vasăzică e mulțumită și mândria noastră pentru intelect. Inșă să face că acum alergarea se face pe distanța de 42 de kilometri. Alergătura durează mult, spectatori oboșesc așteptând, se'nțunecă, unul doarme cu capul pe umărul altuia, pe drum concurenții în sudori și cu fețe îndobitocite merg în negțire, cu priviri sticlite de suferință. Din când în când se opresc să se ude cu un burete ori să înghită un lichid. Evident mulți cad în drum. Primul care sosește are o chip de agonie și privește spre public aiurit, cu suflarea tăiată, desguștat de orice gest. Altul care-l urmează leșină. Ei bine, întreb eu, e frumos asta? Și apoi la ce folosește? Omul normal nu e făcut să străbată în goană 42 de kilometri și când toată omenirea ar atinge această performanță, omul ar deveni cal. Un alergător de tipul acesta nu trăește hotărât mult

și nici nu folosește semenului său care a inventat mijloace mecanice de locomoțiune. Scopul sportului s'ar părea că este înfrumusețarea trupului, perfecționarea umanității. Iar aici efectul e contrar umanității.

Acum echipe alcătuite pe națiuni concurează la săritura peste o prăjină orizontală care se ridică succesiv. Svelteța săritorului, încordarea lui, îndemânarea cu care își ferește mâinile și picioarele ca să nu izbească prăjina sunt foarte emoționante. Traectoria este estetică. E ceva între acrobatic și dans. Foarte frumos, nu zic. Dar competiția este între națiuni. Când sare unul, conștientul lui din amfiteatru se agită conduși de un fel de șef de orchestră care îi pune să execute niște lătrături ritmice. Toate națiunile în concurs privește înfrigurat. Firește, e chestie și de noroc: sare prăjina cine nu te gândești în ciuda lătrăturilor incurajatoare. A atunci un urlet prelung, nebun se deslanțue în tabăra câștigătorului, în vreme ce nația învinsului se lasă posacă cu priviri criminale pe bănci. În național al învingătorului răsună dar n'are de sface. „Națiunile“ adverse din bănci privesc cu o ură sinceră, neapăcerită. În deosebi am observat o domnișoară care, când credea că conștientul său biure, urla dintr'o gură nepotolită, de mops. Inșă ceea ce formează calitatea unei femei și prin ea a societății vechi, aristocratice, este puțința de a-și controla reacțiunile. Bărbați care sunteți pe cale de a vă căsători, vă dau un sfat util: până acum un control serios al solului individului, în speță, al femeii, era somnul. Dacă o femeie strânge tare perna și mărește când încerci s'o deștepți, semn rău. Vă sfătuiesc azi s'o duceți la Olimpiade. Dacă țipă și îndeamnă din mâini și din picioare pe concurent, sub motiv de patriotism, nu e nimic bun de așteptat.

Veți zice că dacă o națiune se ilustrează într'un sport înseamnă că acea națiune este mai aptă pentru viață, pe o treaptă mai înaltă de umanitate. Ei, dar atunci cum se face că deobiceiul individului de culoare sunt învingătorii? N'am prea văzut spaniolii la Olimpiadă (izbucnise atunci războiul) și nici nu cred că ar fi făcut față negrilor și japonezilor. Dar ce brăvură, de o parte și alta, în război, ce răbdare, ce capacitate de suferință și de abnegație. Oare să fie adevărat că sportul înalță combativitatea unei nații? Grecii antici sunt propriu zis creatorii educației fizice. A fi rău conform mat pare să fi fost o rușine pentru elin. Post-au ei bravi în lupte? Istoriile lor pretind aceasta, dar Grecii erau cam mincinoși. Cu toată gimnastica lor, când Romanii au dat năvală peste ei, Grecia nu s'a apărât. Fiindcă gimnastica era un cult exagerat al frumuseții fizice, care a trebuit să ducă neapărat la efeminare și dela efeminare la un vițiu pe care l-au moștenit dela clascii și Turcii.

Inșă putem afirma cu tărie că efeminarea s'a înlăturat din sportul modern care nu urmărește frumusețea fizică ci performanța. Nu se nasc vițiele pe terenul de foot-ball. Un sportiv modern apare câteodată cu un soliu de Marte grotesc, cu niște doage la pulpe, cu țepi sub tălpi, cu un li ghian de piele pe cap și cu un vesmânt care face ca pulpele să pară mai păroase decât membrele urangutanilor. Unele sporturi se practică pe ploaie în noroi, iar unii luptători se apucă de unde pot, de dește, de nas.

Când mă gândesc și mai bine ajung la această problemă: Grecii făceau gimnastică, Romanii asistau la luptele de gladiatori. Grecii făceau ei înșiși gimnastică din orgoliu fizic, Romanii puneau pe barbări să se bată, spre a se distra. Luptele de gladiatori erau un spectacol. Oare Olimpiadele moderne n'au devenit mai mult o distracție excitantă pentru spectator?

Aristarc

Indiscreții și Anecdote

Primim la Redacție:

Domnule dilector,

pe mine mă ciamă victor Ionescu si am tinți ani tata zițe domle că de țe Victol popescu băiatu lu Domnu stelian popescu are revistă literală si eu nam tata a zis cămi fațe si mie revistă literală domnule ca să fiu eu mai male peste sclitoli si mia zis săș spui dacă vlei să sclie la levista mea si să spui si la scriitol să sclie la levista mea că tata plătește domnule si eu să fiu mai male peste dumneatale

Victol ionescu sclititol tănal

Dăm după Vatra această interesantă statistică, nu integral exactă:

„La ce vârstă au murit scriitorii noștri? Dintre toți scriitorii noștri din veacul acesta [XIX], mai tănăr a murit Alexandru Sihleanu, iar mai bătrân George Asachi.

În vârstă de la 20 până la patru-zeci de ani au murit: Sihleanu de 23 ani, Cârlova de 30, Depărățeanu de 30, Bălcescu de 33, Scheletu de 36, Veronica Micu de 36, Lambrior de 37, Niculeanu de 38, M. Zamfirescu de 40, Petrino de 40 și Eminescu de 40. Deci în vârsta cea mai tănără — până la 40 de ani — au murit cei mai mulți poeți. prosatori numai doi: Bălcescu și Lambrior.

În vârsta de la 40 până la 60 ani au mai murit: Paris Momuleanu de 43, Conta de 44, George Lazăr de 44, Filimon de 46, Andreiu Mureșanu de 47, Ispirescu de 51, Papiu Ilarian de 51, Creangă de 52, Vasile Aron de 52, Bolintineanu de 53, I. Maiorescu de 53, George Crețeanu de 56, Anton Panu de 60, Costache Negruți de 60, Donici de 60.

În vârstă de la 60 până la 80 de ani au murit: Sion de 63, Costache Negri de 64, Cesar Boliac de 67, Vasile Alexandri de 69, Eliade Rădulescu de 70, episcopul Melhisedec de 70, Tr. Laurian de 71, Conache de 72, Grigoré Alexandrescu de 73, Cogaľniceanu de 75, Barac de 76, mitropolitul Veniamin Costache de 78, și George Bariț de 80.

În vârstă de peste 80 de ani: Florian Aron 82, Timoteiu Cipariu de 82, iar George Asache de 83 de ani.

Toți scriitorii noștri au murit în țară, singur Bălcescu a murit în străinătate, în Italia, ca exilat.

Au murit de oftică: Sihleanu, Cârlova, Depărățeanu, Bălcescu, Lambrior, Niculescu, Zamfirescu și Filimon.

De alienație mintală: Andreiu Mureșanu, Eminescu, Ilarian, Eliade Rădulescu și George Lazăr. Ceilalți au murit de felurite boale și de bătrânețe“.

POȘTA REDACTIEI

Prof. Viorica Pintiltescu, Suceava: S'au primit interesante volume. George Negru, Buc.: Încă fără personalitate. N. M. Constantinescu, Bivolari: Se va publica. Arin Doineanu, Rădăcinești: Când veți trimite așa de lefținul abonament atunci veți primi numărul. Observația e pentru toți cei care trimit versuri promițând abonare. Intre publicare și abonare nu e nicio legătură, dar cine nu plătește decât după publicare dovedește interes numai pentru el și desinterese p. literatură. De aceea nu se citește. Flindcă cei o mie de poeți români cumpără numai numărul de revistă în care sunt publicați, citindu-se singuri. Din versuri vom reține. Dim. R. Buc.: Nu Stefan L. Popescu, Luncoiu! De ce vă procurați revista din Brad și nu vă abonați? Ca învățator nu vă puteți lipsi de informațiile și documentele literare pe care le publicăm. Din versuri vom reține. Aur. Popescu, Plocești: Deocamdată școlărești. Mai încercați. I. Manea, Iași: Descurajare? atunci la cine să mai alerg? La nimeni deocamdată. Cine vă dă siguranță că aveți vocația artei? Citiți, cultivați-vă. Ortografia (ve-ți merge) e semnificativă. Cristian Sărbu, Buc.: Ce să facem cu versurile trimise așa ca

un ordin de zi? Anton Petruș, Galați: Se va publica. Inșă puțină răbdare. Toto-Brăila: Nostimă. In nr. viitor. Alexil, Buc.: Probabil că scrisoarea s'a rătăcit. Versurile nu sunt publicabile. Eminescu, Coșbuc, Ibrăileanu, Philippide, moldovenii în genere zic stângă în loc de stingă. Poezia nu trebuie să fie „realistă“. G. Isăceanu, Iași: Vă înșelămint dorița. Dim. Răd. Buc.: Nu intră în preocupările noastre. A. Lucaci: Trimiteti urgent Tristenburg 4, cât mai epic și fără parodie.

Erratum la nr. 11, p. III, c. 3, r. 29 urm.: ba chiar cu atracție data fiind încercarea înșudabilă de a împurta savorea paginilor de inspirație istorică ale d-lui M. Sadoveanu unei vechi cunoștințe din croici.

Toată corespondența redacțională, cărțile și revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, str. Ionescu 4 Iași.